

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

ANALIZA POSOJILNIH ZAVEZ

Ljubljana, september 2008

JANA KRAPEŽ

IZJAVA

Študentka JANA KRAPEŽ izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom prof. dr. ALEKSANDRE GREGORIČ, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 8.9.2008

Podpis:_____

KAZALO

UVOD	1
1 BANČNI SISTEMI V SVETU IN SLOVENIJI.....	2
1.1 Bančni sistem v svetu.....	2
1.2 Slovenski bančni sistem.....	3
2 POSLOVNE BANKE V VLOGI FINANČNIH POSREDNIKOV	6
3 POJEM POSOJILNE ZAVEZE.....	9
3.1 Razmejitev pojmov posojilna zaveza, posojilo in kredit.....	9
4 TEORIJA IN POSOJILNE ZAVEZE	10
4.1 Model posojilne zaveze: niz dogodkov, kdo kaj ve in kdaj	11
4.2 Zakaj obstajajo posojilne zaveze in kako so ovrednotene?	14
4.2.1 Zakaj posojilojemalci zahtevajo posojilne zaveze?	14
4.2.2 Zakaj banka ponuja posojilno zavezo?.....	14
4.3 Vpliv posojilnih zavez na bančno izpostavljenost tveganju.....	15
4.3.1 Ali naj bi bile posojilne zaveze uravnavane?	16
4.4 Kako posojilne zaveze vplivajo na obrestno mero in racioniranje	16
kanalov monetarne politike?.....	16
5 ZAKAJ POSOJILNOSTI ZAHTEVAJO POSOJILA IN POSOJILNE ZAVEZE – OBRAZLOŽITEV POVPRASJEVANJA.....	16
5.1 Posojilne zaveze izboljšajo deljenje tveganja med banko in posojilojemalcem	17
5.2 Posojilne zaveze pomagajo zmanjšati moralni hazard	17
5.3 Posojilne zaveze dajo strateško prednost posojilojemalcem	18
6 ZAKAJ BANKE PRODAJO POSOJILA IN POSOJILNE ZAVEZE – OBRAZLOŽITEV PONUDBE.....	19
6.1 Posojilne zaveze bankam znižujejo davke.....	19
6.2 Posojilne zaveze izboljšajo bančno napoved o prihodnjih posojilnih zahtevah.....	19
6.3 Posojilne zaveze pomagajo banki optimalno uravnovežiti ugledni in finančni kapital	20
7 ZAKAJ LE BANKE PRODAJAJO POSOJILA IN POSOJILNE ZAVEZE.....	21
7.1 Banke se za razliko od posameznikov lahko verodostojno zavežejo.....	21
7.2 Banke imajo stroškovno prednost pred ostalimi institucijami	21
SKLEP.....	22

LITERATURA IN VIRI	24
--------------------------	----

PRILOGE

KAZALO SLIK

Slika 1: Povezovanje bank v obliki piramide.....	2
Slika 2: Sestava posojilne zaveze.....	11
Slika 3: Zaporedje dogodkov pri posojilni zavezi.....	13
Slika 4: Bančna uporaba kreditne zamenjave v primeru neplačila	15

KAZALO TABEL

Tabela 1: Slovenske poslovne banke v letu 1997 in 2008	3
--	---

KAZALO PRILOG

PRILOGA 1: Slovar slovenskih prevodov tujih izrazov.....	1
PRILOGA 2: Bilančne vsote in tržni deleži bank v Sloveniji	2
PRILOGA 3: Primeri pogodb posojilnih zavez z nadomestili.....	3

UVOD

V Sloveniji so banke najpomembnejši finančni posrednik in imajo zelo pomembno vlogo pri odobritvi posojil gospodarstvu in posledično njegovi likvidnosti in uspešnosti. S svojim znanjem lahko finančno pomagajo podjetju pri njegovi dejavnosti in svetujejo pri novih investicijah. Posojilne zaveze so v Sloveniji kot tudi v svetu eden izmed najpomembnejših virov financiranja. Možnost dostopa in črpanja posojilne zaveze sta v veliki meri odvisna od sodelovanja med posojilojemalcem in banko.

V diplomskem delu sem predstavila teoretični vidik posojilne zaveze, podprt z dvema modeloma: model, ki vključuje niz dogodkov pri posojilni zavezi in model, ki dokazuje, da posojilne zaveze pomagajo zmanjšati moralni hazard. V delo sem vključila tudi empirične izsledke tujih avtorjev in teorijo o posojilni zavezi nadgradila tudi z uporabo slednje v praksi.

Cilj diplomskega dela je opredeliti posojilno zavezo in njen pomen za banko ter posojilojemalca. Poudariti želim kompleksnost posojilne zaveze in tveganje s katerim je banka soočena pri prodaji posojilnih zavez. Prav zato menim, da je za banko ključno, da preuči vse dejavnike, ki bi lahko vplivali na prihodnjo likvidnost komitenta, saj bo slednja vplivala tudi na uspešnost poslovanja banke.

Namen diplomskega dela je prikazati lastnosti posojilne zaveze, njene prednosti in slabosti za posojilojemalca ter posojilodajalca. To poskušam predstaviti z obrazložitvijo ponudbe banke in zahteve posojilojemalcev po posojilnih zavezah.

Diplomsko delo sem razdelila na tri ključne vsebinske dele. V prvem delu je opisan bančni sistem v Sloveniji in svetu, v drugem delu pa pomembnost vloge bank kot finančnih posrednikov. Tretji del vključuje tretje, četrto, peto, šesto in sedmo poglavje. Podana je razlaga pojma posojilne zaveze, teorija o posojilnih zavezah, vključno z razlago povpraševanja in ponudbe posojilnih zavez. Temu pa sledi obrazložitev dejstva zakaj zgolj banke prodajajo posojilne zaveze.

Po podrobno predelani literaturi sem prišla do zaključka, da je banka pripravljena posojati sredstva posojilojemalcem prek posojilne zaveze, saj ji ni potrebno hraniti rezerv dokler posojilna zaveza ni izvršena. S spoštovanjem posojilnih zavez, ki zanjo niso najbolj »ugodne« si izboljša svoj ugled in si posledično zagotovi višje premije za prihodnje posojilne zaveze. Posojilojemalci pa povprašujejo po posojilnih zavezah in so pripravljene plačati banki premijo, da prevzame nase tveganje, saj so mu sami nenaklonjeni.

Pri izdelavi diplomskega dela sem si zaradi pomanjkanja domače literature iz obravnavanega področja pomagala tudi z različno tujo strokovno literaturo in viri, ki podrobneje opredelijo posojilne zaveze in tveganje povezano z njimi. Prav zaradi pogoste uporabe v praksi je

nastalo tudi veliko teoretičnih modelov, vendar je še vedno bolj malo empiričnih izsledkov o posojilnih zavezah.

1 BANČNI SISTEMI V SVETU IN SLOVENIJI

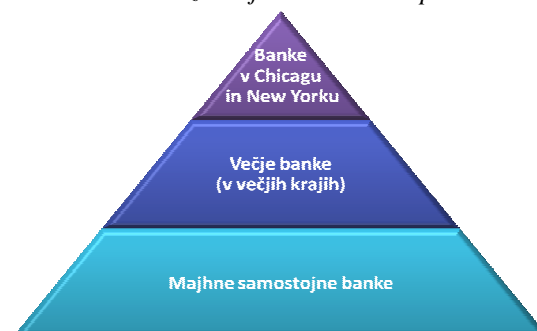
1.1 Bančni sistem v svetu

V svetu obstajata dva zelo različna bančna sistema: sistem bank brez podružnic in sistem bank s podružnicami. Tipičen primer sistema bank brez podružnic ali »unit banking« najdemo v Združenih državah Amerike. Zanj je značilno veliko število bank. Sistem bank s podružnicami pa imenujemo tudi »branch banking« in ga najdemo na primer v Veliki Britaniji. Za ta sistem pa je značilno majhno število bank, vendar ima vsaka banka veliko podružnic. Tako je položaj posamezne banke zelo različen v teh dveh sistemih (Ribnikar, 1997, str. 208-209).

V bančnem sistemu, kjer je malo bank pridejo do izraza vse zakonitosti velikih števil (veliko število komitentov in njihova diversifikacija). Podružnica je tako le del velikega sistema, ki ga tvori banka s svojimi podružnicami. V sistemu, kjer je mnogo samostojnih bank, pa se načeloma ne more pojaviti zakonitost velikih števil, saj je standardni odklon od običajnega dogajanja velik. Tu tudi ne moremo omenjati prave diversifikacije komitentov. Prav zaradi tega fakta, so se banke v takšnem sistemu primorane povezovati, da lahko zagotovijo zakonitost velikih števil (komitentov in diversifikacije) (Ribnikar, 1997, str. 208-209).

Majhne, samostojne banke se medsebojno povezujejo v sestavo v obliki piramide. Na dnu piramide najdemo majhne, posamezne banke. Višje v piramidi se nahajajo banke iz večjih krajev (večje banke). Majhne banke, ki se nahajajo na dnu piramide imajo pri slednjih večino svojih sredstev in nanje lahko prenesejo svoje prenosne naložbe. Vse te banke pa imajo svoja sredstva neposredno ali posredno pri bankah v Chicagu in New Yorku. To je verjetno edini način, ki omogoča obstoj majhnih, samostojnih bank. Tako je tudi takšna banka deležna zakona velikih števil in diversifikacije komitentov (Ribnikar, 1997, str. 208-209).

Slika 1: Povezovanje bank v obliki piramide

Vir: I. Ribnikar, Denarni sistem in denarna teorija 1997, str. 209.

1.2 Slovenski bančni sistem

V Sloveniji imamo bančni sistem, ki je zmes obeh bančnih sistemov, ki sta uveljavljena v svetu. Imamo precej bank s podružnicami in prav tako veliko majhnih, samostojnih bank. Z uvedbo evra se pri uresničevanju nalog Banke Slovenije v celoti upoštevajo določila statusa ESCB in Evropske centralne banke. Prav tako je Banka Slovenije s 1. Januarjem 2007 začela izvajati naslednje naloge: izvajanje denarne politike, opravljanje deviznih poslov v skladu s 111. členom Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti: imetništvo in upravljanje uradnih deviznih rezerv držav članic in podpora nemotenega delovanja plačilnih sistemov (Spletna stran Banke Slovenija, 2008).

Za dobro delovanje poslovnih bank je nujni predpogoj dovolj velika konkurenca v bančnem prostoru. Vendar ni znano optimalno število poslovnih bank v posameznem bančnem sistemu. V bančnem sistemu v Sloveniji imamo dokaj veliko število bank, vendar je, kot lahko vidimo iz Tabele 1, prisoten trend zmanjševanja števila bank.

Leta 1997 je v slovenskem bančnem prostoru delovalo 28 poslovnih bank, leta 2008 pa posluje zgolj 20 bank. Razlogi za zmanjšanje števila bank so različni, vendar je delni razlog tudi konsolidacija bank v slovenskem bančnem sistemu, ki je povezana s pripojitvami, združitvami, prevzemi, likvidacijami...

Tabela 1: Slovenske poslovne banke v letu 1997 in 2008

1997	2008
Abanka d.d. Banka Vipava d.d.	Abanka Vipava d.d.
Banka Austria d.d. Creditanstalt d.d.	UniCredit Banka Slovenija d.d.
Banka Celje d.d. Hmežad Banka Žalec d.d.	Banka Celje d.d.
LB Banka Domžale d.d.	NLB Banka Domžale d.d.
Splošna Banka Koper d.d. M Banka d.d.	Banka Koper d.d.
	Banka Sparkasse d.d.
LB Banka Zasavje d.d.	NLB Banka Zasavje d.d.
	Bawag Banka d.d.
Factor Banka d.d.	Factor Banka d.d.
Gorenjska Banka d.d.	Gorenjska Banka d.d., Kranj
	Hypo Alpe-Adria-Bank d.d.
LB Koroška Banka d.d.	NLB Koroška Banka d.d.
Nova Kreditna Banka Maribor d.d.	Nova Kreditna Banka Maribor d.d.

Se nadaljuje.

Nadaljevanje.

1997	2008
Nova Ljubljanska Banka d.d. LB Pomurska Banka d.d. LB Splošna Banka Velenje d.d. Dolenjska Banka	Nova Ljubljanska Banka d.d., Ljubljana
Hipotekarna Banka Brežice d.d.	
Poštna Banka Slovenije d.d.	Poštna Banka Slovenije, d.d. – bančna skupina Nove Kreditne banke Maribor d.d.
ProBanka d.d.	ProBanka d.d.
Krekova Banka d.d.	Raiffeisen Banka d.d.
SKB Banka d.d. Banka Societe Generali Ljubljana d.d. UBK Banka d.d.	SKB d.d.
Slovenska Investicijska Banka d.d.	Slovenska Investicijska Banka d.d. – v likvidaciji
Slovenska zadružna kmetijska banka d.d.	Deželna Banka Slovenije d.d.
	SID – Slovenska Izvozna in Razvojna Banka d.d., Ljubljana
Volksbank - Ljudska Banka d.d.	Volksbank - Ljudska Banka d.d.

Vir: Spletne strani slovenskih poslovnih bank in Banke Slovenije, 2008.

Nova Ljubljanska banka, d. d., Ljubljana je bila ustanovljena 27. julija 1994. Ob ustanovitvi je prevzela del premoženja in poslovanja Ljubljanske banke, d. d., Ljubljana, katere začetki segajo v 19. stoletje, ko je bila leta 1889 ustanovljena Mestna hranilnica ljubljanska. V NLB Skupino spadajo še: NLB Banka Domžale d.d., NLB Banka Zasavje d.d., NLB Koroška Banka d.d. (Spletna stran Nove Ljubljanske banke d.d., 2008).

Kreditna banka Maribor je začela poslovati pod tem imenom 1965. Z novim Ustavnim zakonom 1994 je bila ustanovljena Nova Kreditna banka Maribor d.d. Dokončanje procesa stečaja je v letu 2006 doživela tudi Hipotekarna Banka Brežice d.d., ki je končala poslovati že v letu 1998. Nova KBM je 1997 odkupila vse njene komercialne posle in odprla Podružnico Brežice z enotama v Krškem in Brežicah. Leta 2004 si je Nova KBM pridobila tudi večinski 55 odstotni kapitalski delež Poštne banke Slovenije (PBS) in postala večinska lastnica PBS (Spletna stran Nove KBM d.d., 2008).

Za formalni nastanek današnje Gorenjske banke šteje leto 1955, ko je bila ustanovljena prva komunalna banka v Kranju, ki so ji nato sledile še v Škofji Loki, Radovljici, Tržiču in na Bledu. Leta 1972 se je vključila v sistem Ljubljanske banke. 1994 je bila izpeljana poslovno-

organizacijska ločitev od sistema Ljubljanske banke (Spletna stran Gorenjske banke d.d., 2008).

1991 je sprejet sklep o ustanovitvi Probanke, d.d. in posledično je banka tega leta začela tudi poslovati v slovenskem prostoru ter si pridobila dovoljenja za mednarodno poslovanje (Spletna stran Probanke d.d., 2008).

Volksbank – Ljudska banka na slovenskem trgu uspešno deluje že od leta 1993, ko je Österreichische Volksbanken-AG (ÖVAG) prevzela Štajersko banko obrti in podjetništva, ki je bila ustanovljena leta 1991 (Spletna stran Volksbanke d.d., 2008).

1993 se je Factor banka d.d. vpisala v sodni register v Ljubljani in začela poslovati v slovenskem prostoru (Spletna stran Factor banke d.d., 2008).

Konec leta 1997 se je Splošna Banka Koper d.d. preimenovala v Banko Koper d.d. in poleg imena zamenjala tudi celotno grafično podobo. V naslednjem letu si je Banka Koper d.d. pripojila tudi M Banko d.d.. 1997 si je SKB d.d. pripojila UBK Banko d.d. in v letu 2001 postala del mednarodne bančne skupine Societe Generale (SG) s pripojitvijo Banka Societe Generale Ljubljana (Spletna stran Banke Koper d.d., 2008; Spletna stran Slovenske Kreditne Banke d.d., 2008).

UniCredit Banka Slovenija je nastala leta 1998 z združitvijo Banke Austria d.d. in banke Creditanstalt d.d. (Spletna stran UniCredit banke d.d., 2008).

Tega leta si je tudi Banka Celje d.d. pripojila Hmezad Banka Žalec d.d. (Spletna stran Banke Celje d.d., 2008).

Banka Sparkasse d.d. je pridobila koncesijo od Banke Slovenije leta 1999 za delovanje v slovenskem bančnem sistemu. Istega leta se je Hypo Leasing d.o.o. pridružila še Hypo Alpe-Adria-Bank d.d. (Spletna stran Banke Sparkasse d.d., 2008; Spletna stran Hypo Alpe-Adria-Bank d.d., 2008).

Leta 2002 je nastala Abanka Vipa d.d. in sicer kot posledica združitve Abanka d.d. in Banka Vipa d.d. Avstrijski strateški partner RIB Raiffeisen Internationalbeteiligungs AG je tega leta postal tudi 97% lastnik delnic Krekove banke (Spletna stran Abanke Vipa d.d., 2008).

V letu 2004 je Slovenska Investicijska Banka d.d. doživela začetek postopka likvidacije. Tega leta je Deželna Banka Slovenije d.d. postala naslednica Slovenske zadružne kmetijske banke d.d. in je s 1.7.2004 prevzela sredstva in obveznosti Zveze hranilno kreditnih služb Slovenije (Spletna stran Deželne Banke Slovenije d.d., 2008).

Bawag Banka d.d. je začela delovati na slovenskem prostoru leta 2005 kot podružnica Bawag P.S.K. (Spletna stran Bawag Banke d.d., 2008).

S 1.1.2007 pa je v slovenskem bančnem prostoru začela kot banka delovati tudi Slovenska izvozna družba (Spletna stran Slovenske izvozne in razvojne banke d.d., 2008).

V prilogi 1 so podane tudi bilančne vsote in tržni deleži vseh delujočih bank v slovenskem bančnem sistemu konec leta 2007.

2 POSLOVNE BANKE V VLOGI FINANČNIH POSREDNIKOV

Za boljše razumevanje pomembnosti finančnih posrednikov si lahko zamislimo svet, v katerem le ti ne bi obstajali. Gospodinjstva bi svojim presežkom v varčevanju, ki ga ustvarijo z večjimi prihodki kot odhodki, lahko upravljala na dva načina: denar bi lahko zadržala kot sredstva ali pa bi investirala v vrednostne papirje podjetij. Podjetja v splošnem izdajo vrednostne papirje za financiranje svojih investicij in za pokrivanje razlike med investicijskimi plani ter prihranki kot na primer: zadržani dobički (Cornet & Saunders, 2002, str. 4-5).

Vendar je zelo velika verjetnost, da bi bil v ekonomiji brez finančnih posrednikov tok kapitala med gospodinjstvi in podjetji majhen. Za to je več razlogov, vendar je najbolj očitno dejstvo, da morajo gospodinjstva (po posojilu denarja podjetju) nadzirati dejanja tega podjetja in zagotoviti, da ne deluje v nasprotju z njihovimi interesi. Takšen nadzor je zelo drag, saj zahteva veliko časa in stroškov za pridobivanje kvalitetnih informacij. Zato bi gospodinjstva prepustila nadzor drugim, le ta pa bi se posledično izvrševal v zelo majhnem obsegu, oziroma se sploh ne bi izvrševal (Cornet & Saunders, 2002, str. 4-5).

Finančne institucije so podjetja, ki se ukvarjajo s finančnimi posli v širšem smislu. Proizvajajo in prodajajo finančne oblike ali/in storitve. Od nefinančnih institucij se razlikujejo tudi v tem, da imajo v aktivni bilance predvsem finančno premoženje in v pasivi dolgove. Finančne institucije delimo na finančne posrednike in agentske finančne institucije (Ribnikar, 1999, str. 192-193).

Finančni posredniki se vrivajo med končne posojilodajalce in končne posojilojemalce. Zaradi njihovega posredništva se poveča njihova premoženjska bilanca. Prek premoženjske bilance gredo sredstva od končnih posojilodajalcev h končnim posojilojemalcem. V velikosti premoženjske bilance se tako kaže obseg njihovega finančnega posredništva. Agentske finančne institucije pa delujejo v imenu in/ali za račun drugih. Sredstva se prenašajo neposredno od posojilodajalcev k posojilojemalcem. Pomembnost teh finančnih institucij se

ne vidi iz povečanja premoženjske bilance, ker se sredstva pač ne pretakajo prek bilanc (Ribnikar, 1999, str. 192-193).

Finančne posrednike delimo na depozitne finančne posrednike (komercialne banke, hranilnice...) in na nedepozitne finančne posrednike. Slednje razdelimo na pogodbene finančne posrednike (zavarovalnice, pokojninski skladi...) in na investicijske finančne posrednike (investicijski skladi...) (Ribnikar, 1999, str. 195-196).

Najpomembnejši finančni posredniki so banke, saj je največ denarja v obtoku njihovega knjižnega denarja (denarja, ki so ga same ustvarile). Njihova premoženjska bilanca pa je navadno manjša od premoženjske bilance drugih finančnih posrednikov (Ribnikar, 1999, str. 192-193).

Banke so kapitalske institucije in tveganje prevzamejo nase lastniki banke s svojim kapitalom. Vlagatelji in drugi bančni upniki se tako počutijo bolj varne. Druga pomembna skrb banke pa je še likvidnost – sposobnost zoperstavljanja variabilnosti sredstev banke. Banke sprejemajo vloge in se zadolžujejo tudi na druge načine (z izdajanjem vrednostnih papirjev in sprejemanjem posojil) ter na tej podlagi dajejo posojila. Sprejemanje vlog na vpogled, ki jih štejemo h knjižnemu denarju, je specifičnost banke. Značilno za banke je, da imajo nasproti obveznostim s trdno nominalno vrednostjo, ki so lahko tudi variabilne, naložbe, ki so tvegane (kot velja za vse naložbe ali investicije) (Ribnikar, 1999, str. 204-205).

Sprejemanje vlog na vpogled, ki jih štejemo h knjižnemu denarju, je kakor smo že omenili, specifična dejavnost bank. Če banka nima nobenega prilastka, gre za banko, ki opravlja to funkcijo. Označuje se kot finančna institucija, ki sprejema vloge in jo v anglosaškem svetu imenujejo komercialna banka (Francozi pa depozitna banka). Če pa banka opravlja še druge funkcije, pa je univerzalna banka (V Nemčiji univerzalno banko imenujejo kreditna banka. Sem spadajo: druge kreditne institucije, hranilnica, hipotekarna banka, stanovanjska hranilnica,...). Poznamo pa še banke, ki ne sprejemajo vlog nasploh ali pa ne sprejemajo samo vlog na vpogled, ki se štejejo h knjižnemu denarju, ampak opravljajo druge bančne posle. Te imenujemo investicijske banke (Ribnikar, 1999, str. 204-205).

Bolj na splošno povedano je funkcija bank v tem, da omogočajo končnim finančnim varčevalcem, da imajo primarne finančne oblike finančno obliko, ki jo same izdajajo – posredna ali sekundarna finančna oblika (vrednostni papirji in različne vloge). Na drugi strani dajejo možnost končnim kreditorejalcem, da se zadolžujejo pri njih in ne iščejo drugod. Finančne institucije pa morajo s svojim posredništvom ponujati vsaj tako privlačne finančne oblike kot jih ponujajo končni kreditodajalci neposredno. Prav tako morajo dati končnim kreditorejalcem vsaj tako ugodne kredite kot končni finančni varčevalci. Uvedba finančnih institucij torej pomeni ponudbo ugodnejših finančnih oblik na eni in ugodnejših kreditov na drugi strani (Ribnikar, 1997, str. 195-196).

Bain (1981, str. 10-11) je navedel 4 pomembne naloge, ki jih finančni posredniki opravljajo:

1. Spodbujajo varčevanje in investiranje: Poudarjajo pomembnost varčevanja v drugih sekundarnih oblikah (vloge, vrednostni papirji...) in tako vplivajo na obnašanje posameznika ter zvišanje nivoja varčevanja v celotnem gospodarstvu. Natančneje, finančni posredniki spodbujajo ljudi k varčevanju v finančnem sistemu in ne k varčevanju z nakupom gradbenih zemljišč, nakita, opredmetenih osnovnih sredstev... Pokojninski skladi tako omogočajo ljudem pretvorbo sedanjih prihodkov v prihodnje. Veliko finančnih institucij zbira relativno majhne prihranke posameznikov in jih naredi dostopne velikemu številu posojilojemalcev. Finančni posredniki ponujajo finančna sredstva pod ugodnejšimi pogoji, kot bi jih dobili posojilojemalci neposredno od posojilodajalcev.
2. Spreminjajo dospelost sredstev: Finančni posredniki zagotovijo spremembo kratkoročnih likvidnih obveznosti v dolgoročne finančne instrumente, ki so bolj primerni za posojilojemalce. Depozitne institucije (kot npr. banke) to lahko storijo, kljub dejstvu, da bodo lahko nekateri posamezni vlagatelji zmanjšali svoje vložke, saj bodo drugi vlagatelji povečali svoje vložke. Zato je zanje legitimno, da smatrajo najmanj del vložkov dostopnih na dolgi rok.
3. Zmanjšujejo in razpršujejo tveganja pri posojilih: Večina finančnih institucij izda posojila, ki so sorazmeroma varna. Med sredstvi pa obdržijo vsaj nekaj takih, kjer je možnost izgube. Da lahko to storijo morajo izračunati povprečno tveganje in ga preoblikovati s prevzemom delnega tveganja izgube na svoj lastniški kapital. To lahko banke npr. storijo z razpršitvijo velikega števila posojil preko širokega niza aktivnosti in poskušajo tako zagotoviti manjšo izgubo kot če bi odobrili zgolj eno posojilo, ki ne bi bilo vrnjeno. Z razpršenimi sredstvi v portfelju (delnice, obveznice in lastnine) so banke sposobne izločiti velik del tveganja pri finančnih investicijah.
4. Zmanjšujejo stroške poslovanja in stroške zbiranja informacij: Stroški transakcije in informacij so mnogo manjši za finančno institucijo kot posameznika, saj imajo finančni posredniki vsakodnevno opraviti z visokimi zneski. Zaradi narave svojega dela imajo tudi veliko več informacij o delovanju trga.

Da lahko posamezni posojilodajalec prepozna potencialnega posojilojemalca in obratno je potrebno veliko časa in denarja. Ko posojilodajalec najde potencialnega posojilojemalca, mora še dodatno potrošiti denar in čas za ugotovitev ali je verjetnost, da bo posojilojemalec vrnil dolg, dovolj velika. Kot dodatek tem informacijskim stroškom pa v procesu odobritve posojilne zaveze ali nakupa vrednostnih papirjev pride še do transakcijskih stroškov. V primeru posojilne zaveze je tako potrebno napisati primerno pogodbo, v primeru nakupa vrednostnih papirjev pa je potrebno plačati posredovanje komisije (Mishkin, 1989, str. 48-49).

Posamezniki, ki imajo majhne vsote prihrankov, so pazljivi pri nakupu vrednostnih papirjev, saj je zbiranje informacij o najboljšem nakupu drago. Prav tako so tudi transakcijski stroški za posameznika zelo visoki, saj le ti padajo z vsakim nakupom. Posledično lahko zgolj z veliko vsoto sklada, s katero lahko kupiš veliko število vrednostnih papirjev, izkoristiš prednosti padajočih transakcijskih stroškov (Mishkin, 1989, str. 48-49).

Transakcijski stroški prodaje posojilne zaveze so za posameznika še večji kot pri nakupu vrednotnih papirjev. To pa sledi iz dejstva, da imajo le redki primerno pravno znanje za pripravo posojilne pogodbe in zato večina posameznikov najame dragega odvetnika. Na ta način ne bo veliko malih varčevalcev in posojilojemalcev zmožnih tekmovati na trgu in ne bodo deležni prednosti obstoja finančnih trgov (Mishkin, 1989, str. 48-49).

S pomočjo finančnih posrednikov pa se lahko mali varčevalci vključijo v finančne trge z izposajo kapitala zaupanja vrednim posrednikom. Slednji nato posredujejo naprej ta sredstva s posojilnimi zavezami ali nakupi vrednostnih papirjev (delnic, obveznic). Finančni posredniki imajo torej večje zaslužke na račun njihovega znanja in poznavanja trga. Uspeh finančnih posrednikov dokazuje tudi dejstvo, da največ Američanov naloži svoja sredstva in vzame posojilne zaveze pri njih (Mishkin, 1989, str. 48-49).

3 POJEM POSOJILNE ZAVEZE

Posojilna zaveza je dogovor v katerem se banka zaveže, da bo posodila specifičen znesek posojilojemalcu oziroma, da mu bo kreditna linija na voljo po vnaprej določenih pogojih, vendar si zadrži pravico prelomiti obljubo v primeru, da se posojilojemalčeva plačilna sposobnost poslabša. Pogodba prav tako podrobno določi različna nadomestila, ki jih je potrebno plačati tekom veljavnosti pogodbe. Posojilodajalci zaračunajo nadomestilo za pisno zavezo, ki se običajno giblje med 0,5 in 2,5% (Spletna stran Businessdictionary.com, 2008).

3.1 Razmejitev pojmov posojilna zaveza, posojilo in kredit

Posojilna zaveza ima drugačne značilnosti kot posojilo. Prva karakteristika posojilne zaveze je, da le-ta daje podjetju možnost izposoje določene vsote denarja v prihodnosti, s posojilom pa si posojilojemalec pravzaprav preskrbi sredstva. Druga razlika je v stroških nakupa. Posojilodajalci pri posojilni zavezi zaračunavajo nadomestilo za kredit, ki je posojilojemalcu na voljo, za posojilo pa zaračunavajo posojilodajalci obresti. Kot tretjo značilnost posojilne zaveze bi omenila dejstvo, da je slednja največkrat nezavarovana in zato posojilojemalcem ni

potrebno predložiti poročila. Po drugi strani pa so posojila tipično zavarovana (Loan Commitments: Issues Related to Pricing, Trading, and Accounting, 2005, str. 13).

Pojma kredit in posojilo se večkrat zamenjujeta in pri tem dostikrat celo ne naredimo napake, vendar vselej ni tako. Tudi v drugih jezikih najdemo za ta dva pojma dve besedi. V angleščini tako poznamo »loan« za posojilo in »credit« za kredit (Ribnikar, 1988, str. 3).

Kredit je pravni posel in predstavlja pogodbeni odnos med banko in komitentom, pri katerem se prva zavezuje, da bo dala uporabniku kredita na voljo določen znesek denarnih sredstev za določen ali nedoločen čas, za nek namen ali brez določenega namena (Kamhi, 2003, str. 16).

Posojilo je samo kupčija, s katero se med strankami ustanovi kredit, to je kreditno razmerje. Takih pogodb je seveda vse polno. Kredit je torej širši pojem, saj z njim označujemo vsako medčasovno menjavo, posojilo pa se nanaša na konkretno določeno medčasovno menjavo in z njo povezano kupčijo (Čibej, 1998, str. 46).

4 TEORIJA IN POSOJILNE ZAVEZE

Posojilna zaveza je torej pogodbeni obljuba banke, da bo določenemu posojilojemalcu posodila določen znesek po vnaprej določenih pogojih. V praksi so bančne posojilne zaveze pogosto v uporabi. Ena izmed ameriških zveznih raziskav kaže, da je izmed vsega komercialnega in medorganizacijskega posojanja 79% posojanja sklenjenega po posojilnih zavezah (Emre, 2001, str. 2).

Prav tako posojilodajalci upoštevajo številne kriterije pri določanju cen posojilnih zavez in posojil, vključno z donosnostjo podjetja in preteklih odnosov z njim, kreditno sposobnostjo posojilojemalca, dospelost posojila ali zaveze, cene posojil podobnih posojilojemalcev, finančne modele....

Leta 2003 so imele ameriške banke za \$1.6 bilijona sindiciranih posojil (več bank posodi podjetju določen znesek), ki predstavljajo pomemben vir posojil velikim in srednjim podjetjem v ZDA. Sindicirana posojila so sestavljena iz posojilnih zavez in posojil. V letu 2003 je bilo od tega kar \$1 bilijon oziroma 64% posojilnih zavez (Loan Commitments: Issues Related to Pricing, Trading, and Accounting, 2005, str. 7).

Thakor (2003, str. 17) pravi, da posojilna zaveza vključuje tudi nadomestilo, ki ga mora posojilojemalec plačati banki. Struktura nadomestila je lahko sestavljena iz treh postavk:

- a) nadomestilo za obvezo, ki je plačano ob sklenitvi posojilne zaveze
- b) letno nadomestilo za storitev, ki je plačano glede na višino izposojenega zneska

c) nadomestilo za uporabo, ki je določeno glede na razpoložljiv, še neporabljen kredit.

Slika 2: Sestava posojilne zaveze

Vir: A. V. Thakor, *Do Loan Commitments Cause Overlending*, 2003, str. 17.

Posojilna zaveza pa le redko vključuje vsa tri nadomestila skupaj. Leta 1995 so v raziskavi dokazali, da izmed 1347 posojil zgolj 46% posojil vključuje nadomestilo za obvezo, 38% letno nadomestilo za storitev in 69% posojil vključuje nadomestilo za uporabo. Posojilna zaveza brez nadomestila je teoretično mogoča, vendar v praksi zelo redka (Booth & Chua, 1995, str. 8).

Mallesons (2002, str. 1) trdi, da je pomemben del posojilne zaveze tudi MAC klavzula (Material Adverse Change Clause), ki dovoljuje banki določeno mero preudarnosti o tem ali naj spoštuje pogodbo. MAC klavzula je najbolj pogosto uporabljena pri posojilih za prevzem podjetij in pri projektih s finančnimi transakcijami. MAC klavzule predstavljajo razporeditev tveganja s strani ekonomskega razvoja, ki se zgodi med podpisom in dokončanjem dogovora o nakupu podjetja. Cilj MAC klavzule je dati kupcu pravico, da prekine dogovor pred dovršitvijo ali ustvariti osnovo za ponovna pogajanja o transakciji, če pride do zelo škodljivih dogodkov za ciljno podjetje. MAC klavzule so vključene v dokumente in tako zagotavljajo posojilodajalcu določene pravice. Banka lahko zato zavrne pogodbo zgolj na podlagi svojega mnenja o finančnem stanju posojilojemalca, saj klavzula dovoljuje banki uporabo svojih privatnih informacij o posojilojemalcu. Teh informacij pa zunanji človek ne bo mogel potrditi (glej Prilogo 2).

4.1 Model posojilne zaveze: niz dogodkov, kdo kaj ve in kdaj

Thakor (2003, str. 19) trdi, da v času $t=0$, izposojevalec izve ali ima projekt, ne ve pa še kakšne vrste projekt ima. Če ima projekt, zaprosi na banki za posojilno zavezo, z možnostjo izposoje \$1 v času $t=1$ po vnaprej določeni obrestni meri. Za to obvezo mora plačati nadomestilo, F , v času $t=0$, z uporabo svojega kapitala, E . Tu je nadomestilo lahko mišljena kot cena za prodajno opcijo. Če poenostavimo lahko domnevamo, da je F enako E in tako je po plačilu F , $E=0$ in si mora posojilojemalec izposoditi \$1. V času $t=0$ nihče ne pozna tipa

banke, vendar splošno prepričanje pravi, da $\alpha \in (0,1)$, da je banka tipa T. Poleg tega pa tudi nihče ne pozna tipa posojilojemalca, vendar pa tu splošno prepričanje pravi, da je verjetnost p , da je izposojevalec tipa G, verjetnost $1 - p - q$, da je tipa BG in verjetnost q , da je tipa B. Zato banka opravi kreditno analizo s prioriteto odločitve ali prodati posojilno zavezo izposojevalcu. To povzroči signal ω o tipu posojilojemalca v času $t=0$, ki ga tajno opazuje le banka. Verjetnostna razporeditev ω je sledeča:

Verjetnost ($\omega=i$ | posojilojemalec je tipa j , manager banke pa tipa k)

$$= \begin{cases} 1 & \text{če } i = j, & j \in \{G,B\}, & k = T \\ 0 & \text{če } i \neq j, & j \in \{G,B\}, & k = T \\ \beta \in (0,1) & \text{če } i = G, & j = BG, & k \in \{N,T\} \\ \beta & \text{če } i = G, & j \in \{B,G\}, & k = N \\ 1 - \beta & \text{če } i = B, & j = BG, & k \in \{N,T\} \\ 1 - \beta & \text{če } i = B, & j \in \{B,G\}, & k = N \end{cases}$$

Potemtakem, banka tipa T prejme popoln signal o posojilojemalčevem tipu in banka tipa N prejme neinformiran signal, če je posojilojemalec tipa B ali G. Če pa je posojilojemalec tipa BG, sta banki tipa T ali N, enakovredno neučinkoviti pri nadzoru, ker vsaka prejme neobveščevalen signal, $\omega=G$ z verjetnostjo β .

Predpostavka, da ima banka verjetno slabšo ocenitev posojilojemalčevega kreditnega tveganja pri posojilni zavezi kot pri promptnem posojilu, je popolnoma naravna. Ob sklenitvi posojilne zaveze je dejanska investicija v projekt dogodek, ki je še vedno v prihodnosti, in bolj oddaljena kot je le ta, večja je negotovost. S promptnim posojilom je kapital investiran takoj in zato ve v tem primeru banka več o projektu (Thakor, 2003, str. 19).

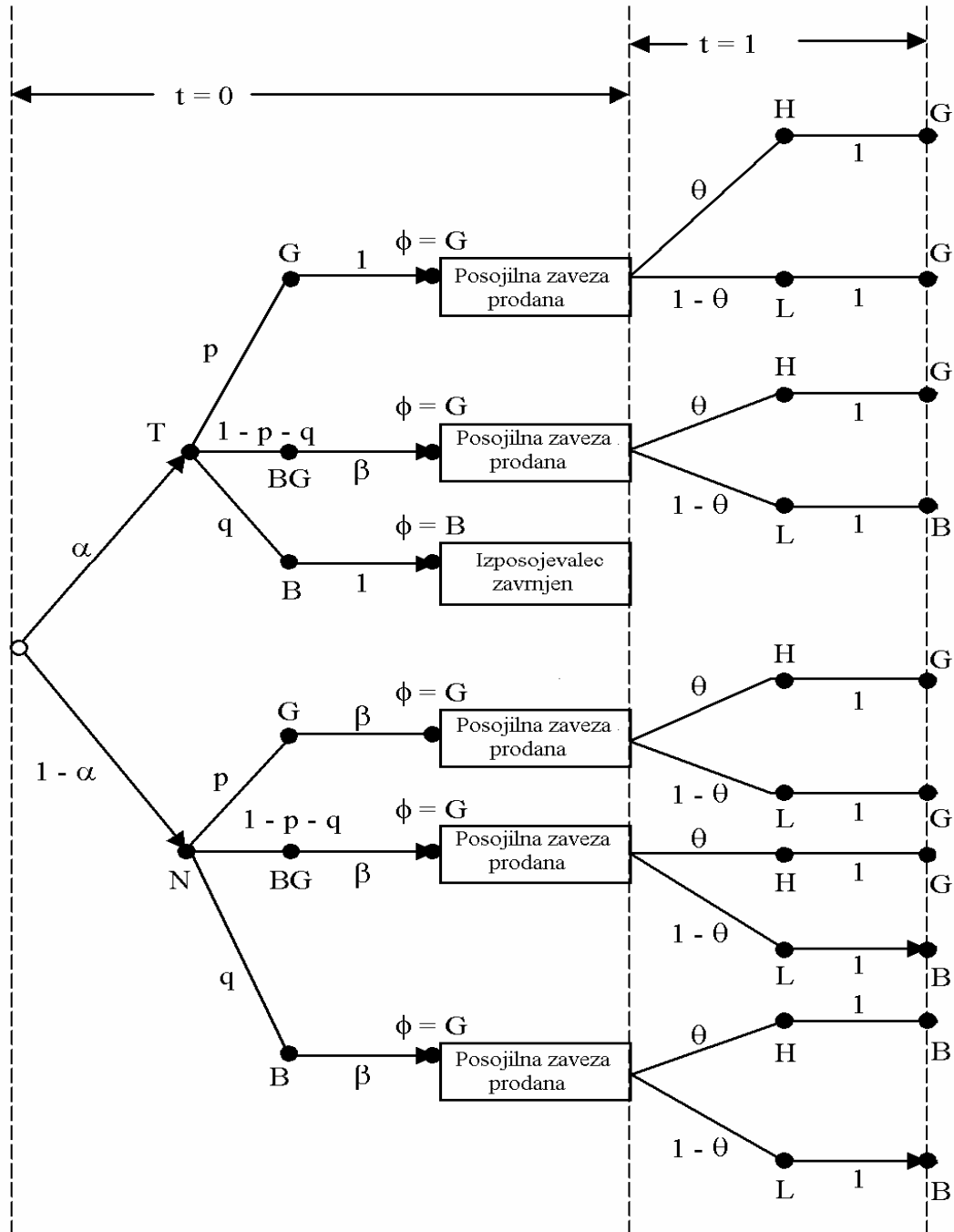
V nadaljevanju Thakor (2003, str. 19) predpostavi, da je banka lahko kateregakoli tipa in bo prodala posojilno zavezo posojilojemalcu, ki je spoznan kot $\omega=G$ in zavrnila posojilno zavezo tistemu, ki je spoznan kot $\omega=B$.

Banka se ob sklenitvi posojilne zaveze v času $t=0$ obveže, da bo posojilojemalcu posodila \$1 v času $t=1$ po obrestnem faktorju \bar{r} , ki je določen v času $t=0$. Tako je posojilna zaveza, ki je prodana v času $t=0$, pogodba $\{F, \bar{r}\}$. V času $t=1$ je stanje θ prvo uresničeno. Ta realizacija postane skupno znanje.

Če $\theta=H$, vsi posojilojemalci tipa BG postanejo sedaj tip G. Vsi posojilojemalci tipa BG pa postanejo tipa B, če je $\theta=L$. Vsak posojilojemalec in banka, ki sta sklenila posojilno zavezo brez dobre ocenitve, izvesta tip posojilojemalca. Nato se banka odloči ali bo posodila posojilojemalcu v času $t=1$. Kot v primeru promptnega kredita, je informacija o tipu posojilojemalca v času $t=1$ privatno opazovana s strani banke in posojilojemalca (pri signalu

□ v $t=0$ pa opazuje zgolj banka). Ostali trg pa ostane neobveščen glede tipa posojilojemalca v času $t=1$ (Thakor, 2003, str. 19).

Slika 3: Zaporedje dogodkov pri posojilni zavezi

Vir: A. V. Thakor, *Do Loan Commitments Cause Overlending*, 2003, str. 19.

Thakor (2003, str. 19) je mnenja, da banka lahko prosi za MAC klavzulo in zavrne posojilo posojilojemalca, če odkrije da je slednji tipa B. Vendar lahko posojilojemalec, kateremu je

banka zavrnila kredit s posojilno zavezo, toži banko zaradi neizpolnitve pogodbe. Če je posojilojemalec tipa B, bo v takšni tožbi izgubil. V primeru, da je posojilojemalec tipa G, pa bo v tožbi zagotovo zmagal. Vloga pravnega sistema je v zagotovitvi posojilne zaveze za posojilojemalce tipa G, banka pa se bo sama odločila ali bo posojilojemalcu tipa B posodila ali ne. Na Sliki 3 (na str. 13) vidimo zaporedje dogodkov v primeru posojilne zaveze.

Posojilojemalcu, ki mu je banka s pomočjo MAC klavzule zavrnila kredit po posojilni zavezi v času $t=1$, ne bo dobil odobrenega kredita tudi pri drugih bankah, saj zavrnitev pri prvi banki kaže na to, da je posojilojemalec tipa B. Tudi, če druge banke ne bi vedele, da je tipa B, bi odkrile njegovo plačilno sposobnost z nadzorom (Thakor, 2003, str. 19).

4.2 Zakaj obstajajo posojilne zaveze in kako so ovrednotene?

Posojilodajalci se soočajo tudi s problemom narobe izbire. Ta se pojavi pred izvršitvijo finančne transakcije. Na finančnih trgih se trguje s posebno vrsto blaga, namreč z obljubami. Posojilojemalec se obveže, da bo v določenem časovnem obdobju vrnil izposojeni znesek, povečan za obresti. Ob prisotnosti asimetričnosti informacij pa se pojavi problem, saj posojilodajalci niso vedno sposobni ločiti med dobrimi in slabimi posojilojemalci. Napačna izbira pogosto nastane tudi zaradi nezadostnega ali neuspelega izvajanja notranjih procesov, ravnanja ljudi ali delovanja sistema, pa tudi zaradi zunanjih vzrokov za obvladovanje operativnih tveganj. Posojilodajalec se lahko s posojilnimi zavezami z MAC klavzulo izogne tudi problemu napačne izbire.

4.2.1 Zakaj posojilojemalci zahtevajo posojilne zaveze?

Emre pravi (2001, str. 4), da so posojilne zaveze pogodbeni mehanizem za deljenje tveganja, ko so posojilojemalci tveganju nenaklonjeni in so prihodnje obrestne mere naključne. Posojilojemalci zahtevajo posojilne zaveze, ker z njimi preprečijo bankam, da bi jih izkoriščale. Prav tako lahko posojilne zaveze preprečijo neuspeh trga z manjšanjem moralnega hazarda in reševanjem predpogodbenih informacijskih asimetrij (več v poglavju 5).

4.2.2 Zakaj banka ponuja posojilno zavezo?

Po mnenju Emreja (2001, str. 5) banka prodaja posojilne zaveze, saj slednje olajšajo napovedovanje prihodnjega povpraševanja po posojilnih zavezah. S spoštovanjem neomejenosti posojilne zaveze lahko banke povečajo svoj ugled o držanju obljub in lahko zato zaračunajo višja nadomestila za prihodnje obljube. Posojilodajalci pa lahko uporabijo

strukturo nadomestil pri posojilnih zavezah kot selekcijo za razlikovanje med posojilojemalci, s prioriteto za ugotovitev primernost posojilojemalcev (več v poglavju 6).

4.2.3 Posojilne zaveze so prodane preko bank in ne posameznikov ali drugih finančnih posrednikov

Emre (2001, str. 5) trdi, da posojilne zaveze prodajajo zgolj banke, saj je za organizacijo bolj drago kot je za posameznika, da ne spoštuje svojih pogodbenih obvez. Bančne rezerve, ki jih banka hrani za poplačilo nepričakovanih zahtev po umiku bančnih vlog, so lahko uporabljene tudi za financiranje nepričakovanih umaknitev posojilnih zavez. Prav zato imajo institucije, ki ponujajo poleg posojilnih zavez tudi vloge, prednost pred ostalimi finančnimi posredniki pri izdaji posojilnih zavez (več v poglavju 7).

4.3 Vpliv posojilnih zavez na bančno izpostavljenost tveganju

Banka na podlagi posojilne zaveze domneva, da je tveganje povezano s tremi negotovimi kvantitetami:

- a) Prihodnja raven obrestnih mer
- b) Posojilojemalčeva prihodnja kreditna sposobnost
- c) Posojilojemalčeva prihodnja potreba po kreditu

Vprašanje je, kako banka upravlja s temi tveganji. Najpomembnejši zaključek pravi, da imajo banke vsa orodja, ki jih potrebujejo, za svojo zaščito pred tveganji, s katerimi se soočajo pri prodaji posojilnih zavez. Takšno orodje je na primer MAC klavzula (Emre, 2001, str. 5).

Posojilne zaveze torej izpostavljajo banko kreditnemu tveganju, to je tveganju izgube zaradi posojilojemalčeve nesposobnosti poplačila dolga. Banke za zaščito uporabljajo poleg že omenjene MAC klavzule tudi kreditno zamenjavo v primeru nepoplačila¹.

¹ Dogovor, ki dovoljuje prenos kreditnega tveganja tretje stranke iz ene stranke na drugo. Ena stranka je posojilodajalec in se sooča z kreditnim tveganjem tretje stranke, nasprotna stranka pa se v kreditni zamenjavi v primeru neplačila strinja, da bo zavarovala to tveganje v zameno za redna plačila (npr. zavarovalna premija). Če tretja stranka ne povrne dolga, bo stranka, ki zagotavlja zavarovanje, morala kupiti od zavarovane stranke nepoplačana sredstva.

Slika 4: Bančna uporaba kreditne zamenjave v primeru nepoplačila

Vir: A. V. Thakor, *Do Loan Commitments Cause Overlending*, 2003, str. 12.

4.3.1 Ali naj bi bile posojilne zaveze uravnane?

Kapitalne zahteve, ki jih urejevalci naprtijo posojilodajalcu za zaščito verodostojnosti posojilne zaveze, niso potrebne, saj posojilne zaveze z MAC klavzulo ne naprtijo banki nobenega dodatnega kreditnega tveganja.

4.4 Kako posojilne zaveze vplivajo na obrestno mero in racioniranje kanalov monetarne politike?

Emre (2001, str. 5) pravi, da je monetarna politika vodena s kvantitativnim racioniranjem in obrestnimi merami. Po njegovem mnenju je to storjeno predvsem s spreminjanjem količine kreditov in njihove cene (obrestne mere). Posojilne zaveze pomagajo zmanjšati stroške racioniranja z oskrbo zagotovljenega vira kapitala. Na ta način zmanjšajo zmožnost monetarne politike, da vpliva na bančno posojanje.

5 ZAKAJ POSOJILNEMALCI ZAHTEVAJO POSOJILA IN POSOJILNE ZAVEZE – OBRAZLOŽITEV POVPRASEVANJA

Emre (2001, str. 6) ugotavlja, da posojilna zaveza omogoči posojilojemalcem 3 ugodnosti:

- 1) Posojilne zaveze izboljšajo porazdelitev tveganja med banko in posojilojemalcem
- 2) Posojilne zaveze pomagajo zmanjšati moralni hazard
- 3) Posojilne zaveze ustvarjajo strateško prednost posojilojemalca

5.1 Posojilne zaveze izboljšajo deljenje tveganja med banko in posojilojemalcem

Banka s prodajo posojilne zaveze po fiksni meri prenese nase obrestno mero in tveganje, ki bi ga na promptnem trgu nosil posojilojemalec. Posojilojemalci, ki so tveganju bolj nenaklonjeni kot banka, so banki pripravljene plačati premijo za prevzete tega tveganja (Emre, 2001, str. 6).

5.2 Posojilne zaveze pomagajo zmanjšati moralni hazard

Problem moralnega hazarda se pojavlja po sklenjeni transakciji. Po odobrenem posojilu se posojilodajalec izpostavlja tveganju, da bo posojilojemalec posloval v smeri, ki je z vidika posojilodajalca nezaželena. Posojilojemalec ima pogosto motiv investirati v projekte z večjim tveganjem, saj je s tveganim dolgom in omejeno obveznostjo višja posojilna obrestna mera in nižja posojilojemalčeva neto donosnost projekta. Če je s posojilom financirani projekt uspešen, posojilojemalec pridobi veliko, v nasprotnem primeru pa breme v celoti nosi posojilodajalec. Kadar obstajajo kakršnikoli motivi za poslovanje, ki prelagajo bremena med udeleženci nesorazmerno glede na koristi transakcije, lahko govorimo o problemu moralnega hazarda. Posojilodajalci pa lahko rešujejo ta problem z zbiranjem informacij, saj imajo možnost dolgoročnega odnosa s strankami in odobravanja posojil prek linij kreditnih aranžmajev; zaradi možnosti vpogleda v finančno stanje lažje nadzorujejo svoje stranke in tako preprečujejo večje tveganje v poslovanju posojilojemalcev, saj lahko zagrozijo, da bodo prenehali odobravati nova posojila.

Naslednji model nam natančno ilustrira kako posojilne zaveze pomagajo zmanjšati moralni hazard (Emre, 2001, str. 6):

Imamo 2 periodi in 3 točke v času $\{0,1,2\}$. V času $t=0$ se posojilojemalec zaveda, da potrebuje kapital v naslednji periodi, $t=1$, za investicijo v enega izmed dveh izključevalnih projektov $\{h,l\}$. Vsak projekt zahteva 1\$ investicije, kar pa naj bi financirali z bančnim posojilom.

Če je projekt uspešen z verjetnostjo μ_i , ustvari denarni tok x_i , $i \in \{h,l\}$ in drugače 0. Predvidevamo tudi, da $x_h > x_l$ in $\mu_h < \mu_l$. Zato je l nizko tvegani projekt in h je visoko tvegani projekt. Iz tega sledi, da je $x_l \mu_l > x_h \mu_h$. Nizko tvegani projekt je tako družbeno najbolj najugodnejši.

V času $t=0$ je tržna obrestna mera v času $t=1$ slučajna. Ko je obrestna mera v času $t=1$ večja kot $(x_l\mu_l - x_h\mu_h) * \frac{1}{(\mu_l - \mu_h)}$, posojilojemalci bolj cenijo bolj tvegane projekte kot posledico omejene obveznosti.²

Za ta problem predlaga sledečo rešitev. V času $t=0$, banka proda posojilojemalcu posojilno zavezo s fiksno obrestno mero: $R = (x_l\mu_l - x_h\mu_h) * \frac{1}{(\mu_l - \mu_h)}$.

Če je tržna obrestna mera manj kot R , je posojilojemalec prost, da uporabi trg. Drugače posojilojemalec pretehta svojo izbiro in izbere posojilo z zavezno pogodbo. Prav zato posojilna zaveza zagotavlja, da posojilojemalec vedno izbere varnejši projekt. Da si banka pokrije stroške zaračuna zavezno nadomestilo v času $t=0$, ki je enako pričakovani izgubi v času $t=1$. Ker pa zavezno nadomestilo v času $t=1$, ko posojilojemalec sprejme odločitev o investiciji, postane nepovračljivi strošek ne vpliva na posojilojemalčeve spodbude.

Drugi pomembni deli pogodbe, kot sta na primer struktura nadomestila ali MAC klavzula, so zajeti s poenostavljenimi alternativami (Emre 2001, str. 7):

- a) Preprost projekt v eni periodi: Zanesljiva investicija je narejena v času t in rezultat je uresničen v času $t+1$. Posojilojemalec in posojilodajalec po nakupu posojilne zaveze ne prejmeta nobenih novih informacij o projektu, zaradi česar se lahko vključujoče stranke ponovno pogajajo ali pa pretrgajo dogovor.
- b) Istovrstni (homogeni) investitorji: Vsak investitor ima enako možnost izbire projekta v času, ko tečejo pogajanja o posojilni zavezi. Zato ne more priti do problemov kot je npr. problem napačne izbire.
- c) Verodostojna predzaveza: Banka se zaveže, da bo zagotovila podporo v času $t=1$ in dobi zato poravnavo za pričakovano podporo v času $t=0$. V času $t=1$, ko je tržna mera visoka, je dejanska podpora večja kot pričakovana podpora. Kljub izgubi, banka vseeno spoštuje zavezo.

5.3 Posojilne zaveze dajo strateško prednost posojilojemalcem

Pogoji posojilne zaveze so odvisni od strukture posojilojemalčeve panoge. V panogah z nepopolno konkurenco je pravica do pridobitve opcije financiranja po vnaprej določenih merah stopnjevana glede na posojilojemalčev strateški položaj in hkrati ustvarja vrednost za posojilojemalca. Podjetje, ki ima dostop do kapitala po nižjih marginalnih stroških kot konkurentje, ima strateško prednost, ki jo lahko izkorišča za pridobitev večjega tržnega deleža

² $(x_l\mu_l - x_h\mu_h) * \frac{1}{(\mu_l - \mu_h)}$ je mera po kateri bo pričakovan posojilojemalčev dobiček od varnejšega projekta enak pričakovanemu dobičku bolj tvegane projekta, če posojilodajalci verjamejo, da bodo posojilojemalci investirali v varnejše projekte. Drugače povedano, če je mera na promptnem trgu večja kot ta kritična vrednost, morajo posojilodajalci verjeti, da bodo posojilojemalci investirali v tvegane projekte, če si sposodijo sredstva na promptnem trgu.

in doseganje večjih profitov. Takšno podjetje zaradi zmožnosti izvrševanja zaveze predstavlja strateško grožnjo konkurenci in posledično postane panožno ravnovesje bolj ugodno za to podjetje. Prav zato je najbolj optimalno za vsa podjetja, da pridobijo bančno posojilno zavezo in spremenijo panožno ravnotežje (Maksimovic, 1990, str. 4).

6 ZAKAJ BANKE PRODAJO POSOJILA IN POSOJILNE ZAVEZE – OBRAZLOŽITEV PONUDBE

6.1 Posojilne zaveze bankam znižujejo davke

Emre (2001, str. 11) pravi, da so davki definirani kot strošek položnega zavarovanja za premijo. To so zahteve regulatorjev zaradi povečanja vloge finančnega posredništva in predstavljajo oportunitetni strošek vzdrževanja pravno zahtevanih rezerv. Dokazano je, da izvenbilančne aktivnosti omogočijo bankam proizvajati nadomestilo dohodka in izognitev davkom. Npr. dokler posojilna zaveza ni izvršena, ni nobenega posojila, kar pomeni, da banki ni potrebno zbirati pologa ali hraniti rezerv. Pravzaprav lahko banka proda posojilno zavezo, pobere nadomestilo in se izogne plačevanju davkov s prodajo posojila drugi banki.

Kareken je (1987, str. 359-377) prikazal, da ni bilo nobene spremembe v uredbah banke, ki bi zahtevala od bank nenadno izdajo posojilnih zavez. V Združenih državah Amerike je bila med 1969 in 1973 zahteva Zveznega sistema rezerv spremenjena zgolj enkrat in sicer 1972, ko se je povprečna zahteva po rezervah znižala.

6.2 Posojilne zaveze izboljšajo bančno napoved o prihodnjih posojilnih zahtevah

Greenbaum, Kanatas in Venezia so (1991, str. 351-366) ugotovili, da posojilne zaveze zmanjšujejo bančno negotovost glede prihodnjega povpraševanja po posojilih. Banke si lahko izposodijo šele, ko je povpraševanje po posojilih znano ali glede na predhodni dogovor. Predhodno dogovorjeni kapital je lahko pridobljen po nižjih obrestnih merah. Banke se zavedajo svoje informacijske pomanjkljivosti zato ponujajo delitev koristi, ki jih imajo zaradi nižjih stroškov kapitala, v zameno za razkritje privatnih informacij posojilojemalcev. Z vključitvijo nadomestila za uporabo in terminske obrestne mere pogodba za posojilno zavezo motivira pošteno razkritje posojilojemalčevih informacij. Nadomestilo za uporabo bo višje za podjetja, katera najavijo višjo pričakovano zahtevo po posojilu, po drugi strani pa bo ponujena posojilna mera za takšna podjetja nižja. Podjetja z visokimi posojilnimi zahtevami

so neobčutljiva na visoka nadomestila za uporabo, ker bodo najverjetneje uporabila celotno kreditno linijo in ne bodo plačala nadomestila za uporabo. Podjetja z nizko zahtevo po posojilu pa bodo prijavila resnične informacije navkljub nizki obrestni meri, ki je ponujena investitorjem z visokimi posojilnimi zahtevami, ker se želijo izogniti visokemu nadomestilu za uporabo.

6.3 Posojilne zaveze pomagajo banki optimalno uravnotežiti ugledni in finančni kapital

Posojilne zaveze so neomejene pogodbe, saj daje MAC klavzula banki pravico do zavrnitve posojila, katerega zahteva neprimerni posojilojemalec. Če banka spoštuje svojo obvezo kljub temu, da je to zanjo drago, lahko s tem tudi povečuje svoj ugled, saj se drži dogovora. Dober ugled ustvari njene prihodnje zaveze bolj dragocene, saj so posojilojemalci pripravljene plačati višjo premijo za verodostojno zavezo (Emre, 2001, str. 11).

Boot, Greenbaum in Thakor (1993, str. 449-473) so udejanjili to idejo. Preudarna stranka si pridobi možnost izbire tveganega in posledično tudi dragega dejanja. V primeru, da je strošek dejanja zelo visok, lahko dejanje udejanjijo zgolj tisti agentje, ki si lahko tak strošek tudi plačajo. Nato ti agentje signalizirajo svoje tipe in posledično izboljšajo svoj ugled. Prihodnje promptne mere so po mnenju avtorjev negotove. Banka obljubi posojilojemalcu, da mu bo dala podporo pri obrestni meri, če bodo prihodnje promptne mere previsoke, sama pa je vnaprej kompenzirana z nadomestilom, ki predstavlja pričakovan strošek za podporo. Strošek neomejenega spoštovanja posojilne zaveze nastane v primeru, ko posojilojemalec izkoristi posojilo in je dejanska podpora večja od pričakovane, za katero je banka prejela kompenzacijo. Zato je za banko v tem primeru drago spoštovati zavezo. Banke, ki se ponašajo z visoko kvaliteto in veliko ekonomsko močjo, lahko signalizirajo svoj tip, izboljšajo svoj ugled z neomejenim spoštovanjem pogodb in posledično zmanjšajo svoj trenutni finančni kapital. Na drugi strani pa nizko kvalitetne banke zavračajo svoje zaveze, ohranijo svoj finančni kapital in se odrečejo prihodnjim koristim boljšega ugleda.

Billett, Flannery in Garfinkel (1995, str. 699-718) so dokazali, da dajejo »bolj ugledni« posojilodajalci trgu več novih informacij kot »manj ugledni« posojilodajalci. Prav tako so predlagali, da si podjetja prizadevajo sporočiti trgu najboljši možen signal in koristiti pri najboljši banki največjo kreditno linijo, ki je na voljo. Posojilojemalec torej z izbiro določene banke signalizira svoje prepričanje, da je le ta banka zanj najboljši možen posojilodajalec. Prav tako z nakupom sporoča trgu neko novo, pozitivno informacijo o trenutni in prihodnji bančni finančni poziciji.

7 ZAKAJ LE BANKE PRODAJAJO POSOJILA IN POSOJILNE ZAVEZE

7.1 Banke se za razliko od posameznikov lahko verodostojno zavežejo

Posamezniki se za dostavo izdelka ali storitve raje kot s posameznikom dogovarjajo s podjetjem ali organizacijo. Tako posamezniki kupijo zavarovanje pri zavarovalnicah in zelo redko pri posameznikih, posojilne zaveze pa zato prodajajo banke in ne posamezniki. Torej, zakaj se lahko podjetja bolj verodostojno zavežejo za dobavo izdelka ali storitve v prihodnosti v zameno za trenutno nadomestilo?

Boot, Thakor in Udell (1991, str. 605-632) so spoznali, da je za organizacijo nespoštovanje pogodbenih zavez bolj drago kot za posameznika. V okolju, kjer nastane moralni hazard zaradi tvegane dolga in omejene obveznosti, da posojilodajalec posojilojemalcu podporo pri obrestni meri, da bi preprečil moralni hazard, sam pa ponovno pokrije to podporo z vnaprej plačanim nadomestilom. Pri individualnem posojilodajalcu je problem v tem, da lahko pobere nadomestilo, ki ga je dobil pri dogovoru in prekine zavezo. Za takšno dejanje ne obstaja nobena kazen ali sodni mehanizem, ki bi rešil nastalo situacijo. Pri bankirju pa tega problema ni, saj v primeru, če bankir najprej proda pogodbo in jo kasneje brez pravih razlogov prekine, sodišče lahko poseže v njegov kapital. Ker je podpora priskrbljena zgolj v primeru visokih obrestnih mer, zavezno nadomestilo odraža le pričakovane stroške podpore in lahko tako znaša manj kot dejanska količina podpore. Zato bo bankir zavrnil pogodbo v primeru, da bo izguba pri spoštovanju zaveze (razlika med nadomestilom za obvezo in podporo) večja kot strošek izgube začetnega kapitala. Banka je sestavljena iz neskončno mnogo posameznih bankirjev (lastnikov kapitala), od česar ima vsak nek začetni kapital, ki bo prisvojen v primeru zavrnitve zaveze. Po mnenju avtorjev pa banka vedno spoštuje zavezo. S pojavom organizacij se tako prepreči neuspeh trga, ki bi ga lahko povzročili posamezniki z nespoštovanjem pogodb. Avtorji predpostavljajo tudi pomembno vlogo sodišč za kaznovanje nespoštovanja zavez.

7.2 Banke imajo stroškovno prednost pred ostalimi institucijami

Institucije imajo torej prednost pred ostalimi posamezniki, vendar je vprašanje zakaj posojilne zaveze prodajajo banke in ne drugi finančni posredniki.

Kareken (1987, str. 359-377) pravi da je tehnološki napredek zmanjšal strošek pridobivanja in obdelave informacij in tako odprl neposreden kreditni trg velikemu številu posojilojemalcev.

Slednji morajo biti ocenjeni in nadzorovani s strani tržnih udeležencev. Avtor prav tako predpostavlja, da je tehnološki napredek ustvaril tudi večji upad v bančnih stroških pridobivanja informacij kot pri ostalih posojilodajalcih. Zato se nakup bančne posojilne zaveze odraža v nižjih neposrednih stroških posojanja, ocenjevanja in nadzora, saj banka domneva tveganje neizpolnitve zaveze in prav tako ona izvaja nadzor.

Obstajata pa dva pomisleka glede teh trditev, saj ni jasno zakaj imajo banke večje koristi od tehnološkega napredka in Kareken tudi ni upošteval MAC klavzule, ki odreši banko zaveze v primeru, da se posojilojemalčevo finančno stanje poslabša.

Kanatas (1987, str. 425-448) je predlagal neformalno rešitev za ta dva problema. Meni, da zgolj banke prodajajo posojilne zaveze, ker imajo dostop do popustnega okna. Njihova zmožnost, da nepričakovano naletijo na visoko povpraševanje po posojilni zavezi z nizkimi stroški kapitala, ustvari nižje pričakovane stroške kot pri nebančnih konkurentih. Če ta podpora nadomesti stroške zahtev po rezervah, bodo samo banke prodajale posojilne zaveze.

Posojilne zaveze omogočajo banki izkoriščanje sinergij med bančnimi vlogami in posojilnimi aktivnostmi. Povpraševanje po bančnih vlogah in posojilnih zavezah preskrbi likvidnost za povpraševanje bančnih strank, ki imajo nepredvidljive likvidne potrebe. Banka, ki ponuja bančne vloge in posojilne zaveze lahko pridobi več kot bi dve ločeni instituciji (vsaka specializirana v eni izmed dveh funkcij) pri manjšem skupnem obsegu denarja in vrednostnih papirjev v njeni bilanci stanja (Emre, 2001, str. 13).

SKLEP

S sprejetjem evra je Slovenija vstopila v evropsko monetarno unijo in se tako odpovedala precejšnji avtonomnosti pri oblikovanju monetarne politike, saj mora Banka Slovenije od 01. 01. 2007 dalje upoštevati vsa določila Evropske centralne banke, kar ima velik vpliv tudi na slovensko gospodarstvo.

Banke in bančno posojanje so v svetu pomemben vir financiranja podjetij. Velik del kreditiranja pa predstavljajo posojilne zaveze. Posojilna zaveza je dogovor, v katerem banka obljubi, da bo posodila komitentu določen znesek po vnaprej določenih pogojih. Pogodba posojilne zaveze določa različna nadomestila, ki morajo biti plačana v času obstoja posojilne zaveze.

V praksi so sodišča velikokrat ovirala pravico banke, da uveljavi MAC klavzulo in zavrne nadaljnjo posojlo komitentu. Sodišča so bančno uporabo MAC klavzule interpretirala kot

zlorabo moči, kar pa je v nasprotju s sodobno literaturo, saj le-ta vidi MAC klavzulo kot sredstvo za povečanje preudarnosti banke.

Posojilna zaveza je »odprta« pogodba, ki dopušča fleksibilnost pri dobi vračila, nadomestilih in obrestnih merah. Vsi ti pomembni dejavniki se oblikujejo glede na pogajanja med banko in komitentom. Posojilna zaveza prav tako vpliva tudi na bančno izpostavljenost tveganju, saj predstavlja le majhno tveganje, ki je kompenzirano z izborom varnejših in zaupanja vrednih komitentov. Banke morajo torej najti primerno ravnovesje med tveganjem in donosom in se temu primerno tudi obnašati.

Posojilne zaveze so tudi v Sloveniji tako kot drugod po svetu pomemben faktor financiranja in predstavljajo približno eno četrtno vseh posojil ter več kot sedemdeset odstotkov komercialnih posojil. Posojilne zaveze so dostopne vsem komitentom, vendar se stroški in obrestne mere zelo razlikujejo. Tako imajo močnejši komitenti (velika podjetja) v slovenskih bankah ugodnejše pogoje kot manjša in mlajša podjetja.

LITERATURA IN VIRI

1. Bain, A.D. (1981). *The Economics of the Financial System*. Glasgow: Glasgow University.
2. Billett, M.T, Flannery, M.J. & Garfinkel, J.A. The Effect of Lender Identity on a Borrowing Firm's Equity Return. *The Journal of Banking and Finance*, 50(1995), 699-718.
3. Boot, A.W.A., Greenbaum, S.I. & Thakor, A.V. (1993). *Reputation and Discretion in Financial Contracting. Credit, Intermediation and the Macroeconomy*. New York: Oxford University.
4. Boot, A.W.A., Thakor, A.V. & Udell, G.F. Competition, Risk Neutrality and Loan Commitments. *The Journal of Banking and Finance*, 11(1991), 449-471.
5. Booth, J.R., & Chua, L. Structure and Pricing of Large Bank Loans: Federal Reserve Bank of San Francisco. *Economic Review*, 13(1995), 8-12.
6. Cornett, M.M., & Saunders A. (2003). *Financial Institutions Management: A Risk Management Approach*. (4th ed.) New York: McGraw-Hill Companies, Inc.
7. Čibej, J. A. (1998). *Kako banke računajo obresti*. Ljubljana: Združenje bank Slovenije, Gospodarsko interesno združenje.
8. Emre, O. E. Theories of Bank Loan Commitments. *Economic Review*, 37(2001), 2-19.
9. Greenbaum, S., Kanatas G. & Venezia I. Loan Commitment and the Management of Uncertain Demand. *Journal of Real Estate Finance and Economics*, 4(1991), 351-366.
10. Greenbaum, S.I. & Thakor, A. (1995). *Contemporary Financial Intermediation*. New York: Dryden Press.
11. Kamhi, B. (2003). *Kaj vemo o bančnih poslih*. Ljubljana: Združenje bank Slovenije, Gospodarsko interesno združenje.
12. Kanatas, G. Bank Reserve Requirements and the Informational Role of Loan Commitments. *The Journal of Banking and Finance*, 11(1987), 425-448.
13. Kareken, J.H. The Emergence and Regulation of Contingent Commitment Banking. *Journal of Banking and Finance*, 3(1987), 359-377.
14. *Letno poročilo 2007* (2008). Banka Slovenije. Najdeno 20. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.bsi.si>.
15. *Loan Commitments: Issues Related to Pricing, Trading, and Accounting*. (2005, Februar). United States Government Accountability Office (GAO). Najdeno 25. aprila 2008 na spletnem naslovu <http://www.gao.gov>.
16. Maksimovic, V. Product Market Imperfections and Loan Commitments. *The Journal of Finance*, 5(1990), 1-13.
17. Mallesons S.J. Material Adverse Change Clause. *International Financial Law Review*, 2(2002), 1-3.
18. Mishkin, F.S. (1989). *The Economics of Money, Banking, and Financial Markets*. (2nd ed.) New York: Columbia University.
19. Ribnikar, I. Posojilo in/ali kredit. *Bančni vestnik*, 3(1988), 3-4.

20. Ribnikar, I. (1997). *Denarni sistem in denarna teorija*. 1. del. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
21. Ribnikar, I. (1999). *Monetarna ekonomija 1: (denar, finančne institucije in denarna politika)*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
22. *Spletna stran BusinessDictionary.com*. Najdeno 20. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.businessdictionary.com>.
23. Thakor, V.A. Do Loan Commitments Cause Overlending. *Journal of Money Credit and Banking*, 1(2003), 2, 17-26.
24. *Uvajanje evra [Banka Slovenije]*. Najdeno 20. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.bsi.si/banka-slovenije.asp?MapaId=124>.
25. *Zgodovina poslovanja [Abanka Vipa d.d.]*. Najdeno 20. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.abanka.si/zgodovina>.
26. *Zgodovina poslovanja [Banka Celje d.d.]*. Najdeno 20. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.banka-celje.si/vsebina/oBanki/predstavitev/zgodovinskiRazvoj>.
27. *Zgodovina poslovanja [Banka Koper d.d.]*. Najdeno 20. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.banka-koper.si/zgodovina>.
28. *Zgodovina poslovanja [Banka Sparkasse d.d.]*. Najdeno 20. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.sparkasse.si/zgodovina>.
29. *Zgodovina poslovanja [Bawag Banka d.d.]*. Najdeno 20. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.bawagpsk.com/prelomnice.html>.
30. *Zgodovina poslovanja [Deželna Banka Slovenije]*. Najdeno 20. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.dbs.si/o-banki/zgodovina.html>.
31. *Zgodovina poslovanja [Factor Banka d.d.]*. Najdeno 20. marca 2008 na spletnem naslovu http://www.factorb.si/o_banki.php?tip=cas.
32. *Zgodovina poslovanja [Gorenjska Banke d.d.]*. Najdeno 20. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.gbkr.si/html/banka/prelomnice.html>.
33. *Zgodovina poslovanja [Hypo Alpe-Adria-Bank d.d.]*. Najdeno 20. marca 2008 na spletnem naslovu http://www.hypo-alpe-adria.si/si_mejniki.
34. *Zgodovina poslovanja [Nova Kreditna Banka Maribor d.d.]*. Najdeno 20. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.nkbm.si/zgodovina>.
35. *Zgodovina poslovanja [Nova Ljubljanska Banke d.d., Ljubljana]*. Najdeno 20. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.nlb.si/mejniki-v-razvoju>.
36. *Zgodovina poslovanja [Probanke d.d.]*. Najdeno 20. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.probanka.si/mejniki>.
37. *Zgodovina poslovanja [Slovenska izvozna in razvojna banka]*. Najdeno 20. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.sid.si/sidslo.nsf>.
38. *Zgodovina poslovanja [Slovenska Kreditna Banka d.d.]*. Najdeno 20. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.skb.si/banka/banka-zgod.html>.
39. *Zgodovina poslovanja [UniCredit Banka d.d.]*. Najdeno 20. marca 2008 na spletnem naslovu http://www.unicreditbank.si/O_nas/UniCredit_Bank/Zgodovina.
40. *Zgodovina poslovanja [Volksbank d.d.]*. Najdeno 20. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.volksbank.si/onas/podruznica>.

PRILOGE

PRILOGA 1: Slovar slovenskih prevodov tujih izrazov

Akreditiv:	Pismo, s katerim banka naroča drugi ustanovi ali osebi, naj ob izpolnitvi določenih pogojev izplača neko vsoto v korist določene tretje osebe. Dokumentarni akreditiv je eden najučinkovitejših inštrumentov zavarovanja plačil v mednarodni trgovini.
Asimetrija informacij:	Različna raven obveščenosti (<i>eden od temeljnih problemov pri vodenju, ki zahteva posebne motivacijske in kadrovske ukrepe</i>)
Komercialni zapis:	Po svoji vsebini posebna oblika (nezavarovanih) lastnih menic z določenim rokom dospelja. V praksi je največ zapisov izdanih na 30 dni.
Moral hazard:	moralno tveganje
Put opcija:	Prodajna opcija (<i>finančni instrument, ki imetniku daje možnost, ne pa tudi pravice, da v dogovorjenem času proda vnaprej določeno količino blaga ali vrednostnih papirjev</i>)
Portfolio:	Portfelj, premoženje v vrednostnih papirjih, sestava sredstev (<i>Zbir različnih vrednostnih papirjev ali drugih oblik sredstev, ki jih ima v posesti posameznik ali ustanova in jih lahko ocenimo glede njihovega združenega tveganja in donosa</i>)
Promptni (spot) trg:	Trg (<i>surovin, vrednostnih papirjev</i>), na katerem je moč posle skleniti v zelo kratkem času in navadno za gotovinsko plačilo.
Premium:	Premija (<i>Presežek nad nominalno vrednostjo-npr. vrednostnega papirja na borzi</i>)
Marginalni stroški:	Dodatni stroški, ki nastanejo ob proizvodnji vsake dodatne enote proizvoda in so odvisni od spremenljivih stroškov.
Nepovračljivi strošek:	Nasedli stroški (<i>Nastali stroški, povezani npr. s pripravo naložbe, ki jih ni več mogoče povrniti, ne glede na to ali bo projekt prinesel kak prihodek ali ne, zato ne vplivajo na tekoče odločitve</i>)
Oportunitetni strošek:	Tudi okoliščinski strošek ali zahtevani donos (<i>vrednost izgubljenih priložnosti; vrednost, ki se ji odrečemo, če potrošimo denarna sredstva danes namesto čez določen čas za nekaj drugega.</i>)
Rekapitalizacija:	Pomembna preureditev kapitalne strukture podjetja zaradi izdaje novih delnic, menjave obveznic...

PRILOGA 2: Bilančne vsote in tržni deleži bank v Sloveniji

Tabela 1: Bilančne vsote in tržni deleži bank v Sloveniji

	Bilančna vsota 31. 12. 2007 v tisoč EUR	Nominalna rast 2007/2006 v %	Tržni delež 31. 12. 2007 v %
Nova Ljubljanska banka	12.945.034	24,28	30,7
Nova Kreditna banka Maribor	4.218.792	14,98	10,0
Abanka Vipava	3.439.008	20,17	8,2
SKB banka	2.295.677	10,08	5,4
UniCredit Banka Slovenija	2.132.695	-2,50	5,1
Banka Koper	2.239.211	20,09	5,3
Banka Celje	2.305.449	17,64	5,5
Gorenjska banka	1.732.976	16,14	4,1
Raiffeisen banka	1.259.559	31,51	3,0
Hypo Alpe-Adria-Bank	1.906.206	68,30	4,5
Probanka	1.041.857	29,47	2,5
Poštna banka Slovenije	629.309	10,85	1,5
Deželna banka Slovenije	756.905	24,12	1,8
Banka Sparkasse	886.628	23,39	2,1
Volksbank-Ljudska banka	618.324	27,55	1,5
NLB Banka Domžale	451.177	4,59	1,1
Factor banka	630.760	20,01	1,5
NLB Koroška banka	364.453	3,19	1,4
NLB Banka Zasavje	257.012	1,00	0,7
Bawag banka	596.297	54,92	1,5
SID banka	1.248.711	0,00	3,0
Skupaj / Total	41.953.040	24,58	100,0

Vir: Letno poročilo 2007, 2008, str. 44.

PRILOGA 3: Primeri pogodb posojilnih zavez z nadomestili

Slika 1: 15 primerov pogodb posojilnih zavez z nadomestili

Commitment buyer	Credit limit (millions of dollars)	Stated use	Fees (basis points)			Take-down alternatives
			Commitment	Annual servicing	Usage	
Turner Broadcasting	200	Commercial paper backup	0	0	62.5	Prime + 75, LIBOR + 175, CD + 187.5
Levi Strauss	500	Debt repayment/consolidation	12.5	0	0	Prime, LIBOR + 100, CD + 112.5
Safeway Stores	480	Debt repayment/consolidation	0	0	0	Prime
Seagull Energy	60	Debt repayment/consolidation	0	12.5	17.5	Prime, LIBOR + 87.5, CD + 87.5
Blockbuster Entertainment	200	General corporate purposes	0	12.5	12.5	Prime, LIBOR + 50, CD + 62.5
J.C. Penney	750	General corporate purposes	0	0	18.75	Prime, LIBOR + 37.5
AT&T	6,000	Takeover	79.17	13	0	Prime, LIBOR + 37.5, CD + 50
Union Pacific	550	General corporate purposes	0	0	15	Prime, LIBOR + 25, CD + 37.5
UAL Corporation	1,300	Leveraged buyout	157.64	0.69	50	Prime + 100, LIBOR + 200
John Fluke Manufacturing	37.5	Stock buyback	0	0	0	Prime, LIBOR + 50, CD + 50
Universal Corporation	150	Working capital	0	14.17	0	Prime, LIBOR + 37.5
Dunkin' Donuts	35	Working capital	28.57	0	37.5	Prime, LIBOR + 100
L.A. Gear	150	Working capital	0	0	50	Prime + 100
R.H. Macy & Co.	600	Working capital	150	4.84	50	Prime + 150, LIBOR + 250
American Oil and Gas	20	Working capital	0	0	50	Prime, LIBOR + 300

Vir: S.I. Greenbaum & A.V. Thakor, *Contemporary Financial Intermediation*, 1995, str. 276.

Za boljše razumevanje pa lahko pogledamo raziskavo Greenbauma in Thakorja leta 1997 o 15 primerih preučevanih posojilnih zvezah. Na Sliki 1 lahko vidimo, da je najpogosteje uporabljena tržna obrestna mera LIBOR (predlagana obrestna mera londonske banke). Avtorja sta poudarila tudi dejstvo, da nekatere posojilne zaveze res vključujejo vsa tri nadomestila, vendar je večina posojilnih zavez sestavljena zgolj iz kombinacije nadomestila za uporabo in nadomestila za obvezo ali letnega nadomestila za storitve.